

Т. Б. Городецька,
к. е. н., асистент, Одеський національний політехнічний університет

МОНІТОРИНГОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РИЗИКОВОГО ФІНАНСУВАННЯ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ

T. Gorodetska,
candidate of economic sciences, assistant, Odessa national polytechnic university

MONITORING PROVIDING OF THE RISK FINANCING OF INDUSTRIAL ENTERPRISES

У статті наведено моніторингове забезпечення ризикового фінансування промислових підприємств як елемент організаційної поведінки підприємств із зовнішнім середовищем, що забезпечить стійкість ринкового функціонування підприємств, трансферт технологій, якісну експертизу інноваційно-інвестиційних проектів.

The monitoring providing of the risk financing of industrial enterprises is resulted in the article, as an element of organizational conduct of enterprises with an external environment, which will provide firmness of the market functioning of enterprises, transfert of technologies, high-quality examination innovative investment projects.

Ключові слова: моніторинг, центр моніторингу, промислове підприємство, інноваційно-інвестиційна діяльність.

Key words: monitoring, monitoring center, industrial enterprise, innovative investment activity.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Сучасний етап розвитку промисловості країни характеризується необхідністю активного впровадження досягнень науково-технічного прогресу та інтелектуалізацією основних чинників виробництва. Інноваційна модель розвитку стає домінуючою. Значну роль у забезпеченні економічного розвитку окремого підприємства, підвищенні його результативності відіграє моніторингове забезпечення ризикового фінансування промислових підприємств. Моніторингове забезпечення інноваційно-інвестиційної діяльності має вагомим значення для забезпечення реалізації стратегії підприємства.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ ТА ПУБЛІКАЦІЙ

Проблеми моніторингу та оцінювання результатів господарювання суб'єктів інноваційної діяльності, а також можливості їх вирішення досліджували такі вчені економісти, як О.І. Амоша, Л.Л. Антонюк, В.А. Верба, О.І. Волков, В.М. Геєць, А.П. Гречан, А.В. Гриньов, М.П. Денисенко, І.Г. Єресько, В.Б. Захожай, С.М. Ілляшенко, О.Є. Кузьмін, О.О., Лапко, І.В. Новікова, А.І. Ніколаєв, С.М. Никифоров, П.Г. Перерва, В.П. Соловйов, Н.І. Чухрай, Й.А. Шумпетер, А.І. Федулова та ін.

НЕВИРІШЕНІ ЧАСТИНИ ПРОБЛЕМИ

Аналіз підходів цих науковців свідчить, що існують вагомим напрацювання в інноваційній сфері, зокрема, розроблено методологію провадження та оцінювання інноваційної діяльності, визначено особливості створення та функціонування інноваційних структур, опрацьовано шляхи їх державної підтримки. Проте необхідне подальше розроблення, удосконалення та розвиток питань моніторингу діяльності інноваційних структур. Відзначимо недостатнє розкриття теоретичних та методичних аспектів у наукових напрацюваннях з проблем формування методичних рекомендацій щодо моніторингу діяльності інноваційних структур, зокрема моніторингу реалізації проектів в їх межах.

МЕТА ДОСЛІДЖЕННЯ

Метою дослідження є визначення теоретико-методичних підходів та організації процесу моніторингу діяльності інноваційних структур, зокрема, щодо забезпечення реалізації інноваційних проектів в їх межах.

ОСНОВНІ РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Одним із найважливіших організаційних елементів підвищення результативності інноваційно-інвестиційної діяльності будь-якого промислового підприємства, в контексті його поведінки в умовах мінливого зовнішнього середовища, має стати моніторингове забезпечення ризикового фінансування інноваційної діяльності промислових підприємств. Зокрема мова йдеться щодо реалізації такого моніторингу, як елементу організаційної поведінки підприємств із зовнішнім середовищем (регіонального моніторингу) в режимі їх функціонування як складових регіонального промислового комплексу та загалом регіональної економічної системи.

Основною метою територіального (область, області, економічний район, район, райони, місто) моніторингу ризикового фінансування промислових підприємств є створення системи збору, аналізу та подання інформації, необхідної для проведення досліджень за напрямками науки та інновацій даній території, орієнтованих на прийняття управлінських рішень щодо забезпечення ефективного функціонування промислових підприємств з ринковим капіталом та реалізації концепції модернізації українського промислового комплексу і науково-інноваційної політики на період до 2020 р. При цьому передбачається, що на території моніторингові роботи будуть проводитися, по-перше, з ініціативи державних органів, тоді ці роботи будуть вписані в структуру загальноукраїнських робіт з моніторингу і будуть виконуватися у відповідності з загальними системними вимогами. По-друге, територіальні утворення можуть самостійно вибирати напрями робіт і теми проектів в рамках своїх територіальних програм. Порядок організації робіт на територіях повинен визначитися і координувати

Рис. 1. Загальна організаційна схема моніторингу ризикового фінансування інноваційно-активних підприємств

Джерело: розробка автора.

тися органами влади територій, при цьому позитивний досвід регіонів буде поширюватися, і на його основі розроблятимуться рекомендації та типові організаційні схеми для використання в інших територіальних утвореннях [2; 4; 8].

Включення інноваційно-активних промислових підприємств у систему моніторингу буде забезпечувати: стійкість їх ринкового функціонування, трансферт сучасних технологій, якісну експертизу інноваційно-інвестиційних проектів, взаємовигідний обмін інформацією та ін.

Основним предметом моніторингу ризикового фінансування промислових підприємств є джерела ризикового капіталу, форми, напрями використання, ефективність використання та ін. Найважливішим завданням є виявлення оптимальних пропорцій бюджетного і позабюджетного фінансування освіти, науки, інновацій в інтересах модернізації територіального промислового комплексу. Крім того, на територіях слід враховувати питання розподілу фінансування між регіональними і місцевими бюджетами.

Серед елементів системи моніторингу можна виділити кілька основних блоків (суб'єкти, об'єкти, показники інформації), взаємозв'язок між якими слід розглядати як загальну організаційну схему моніторингу (рис. 1).

Створення системи моніторингу ризикового фінансування інноваційно-активних промислових підприємств на конкретній території повинно відбуватися в межах проведення інституційної реформи у сфері моніторингу та контролю державної допомоги суб'єктам господарювання (план заходів цієї реформи затверджено розпорядженням КМ України № 102-р від 04.03.2013 р.) та передбачати такі заходи:

1. Приведення законодавства у сфері моніторингу ризикового фінансування у відповідність із законодавством ЄС.

2. Створення системи моніторингу ризикового фінансування та надання державної допомоги (розроблення та затвердження порядку проведення моніторингу, форм та вимог щодо надання уповноваженому органам з питань державної допомоги інформації про чинну державну допомогу, забезпечення створення та ведення реєстру допомоги, складання переліку нормативно-правових актів).

3. Забезпечення здійснення системи контролю за допустимістю допомоги суб'єктам ризикового фінансування для конкуренції.

4. Створення інформаційної системи процесу моніторингу.

5. Удосконалення системи управління персоналом.

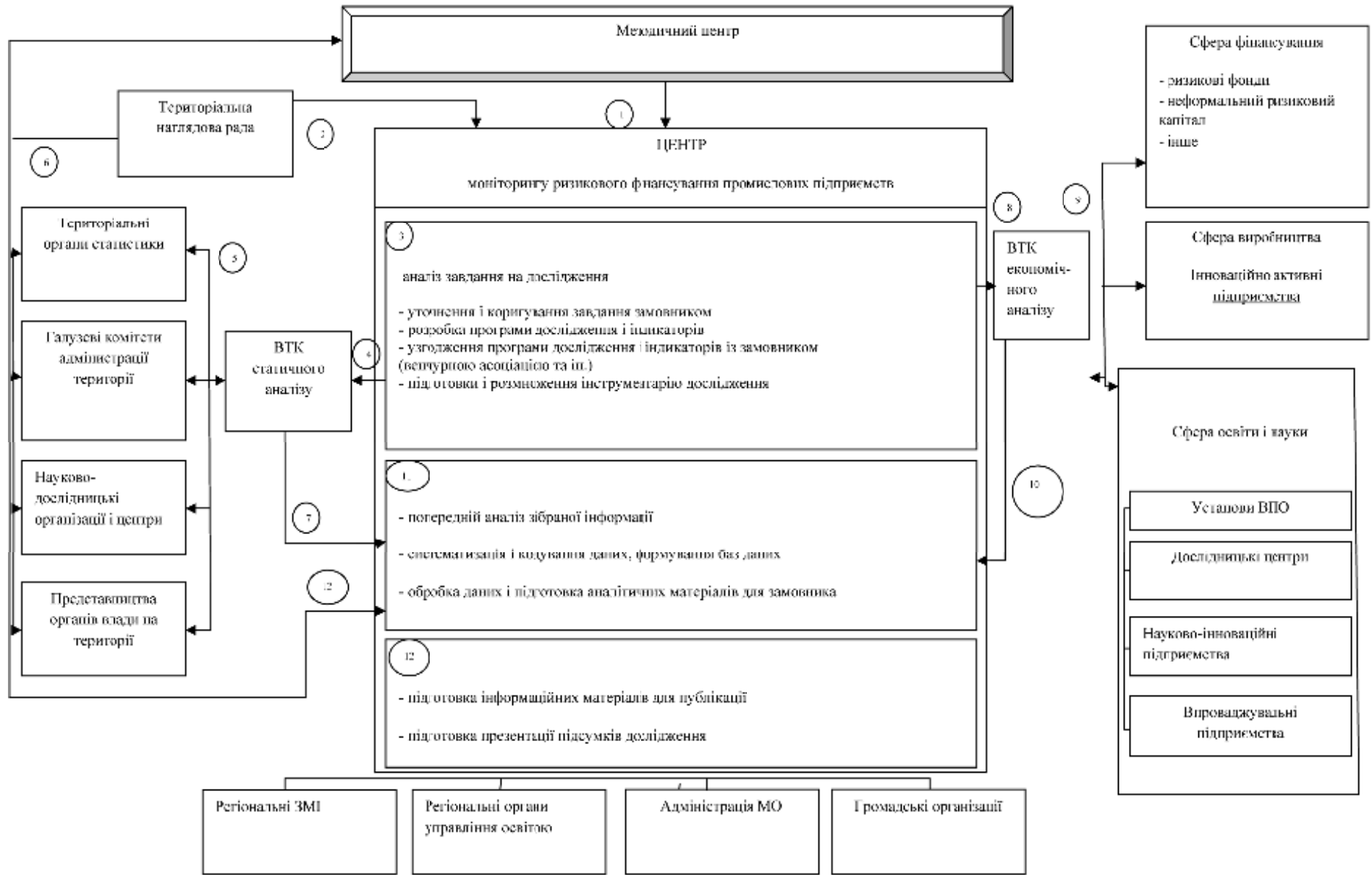

Рис. 2. Організація моніторингу ризикового фінансування промислових підприємств (розробка автора]

В якості об'єкта моніторингу розглядаються як в цілому ринок ризикового капіталу та стан інноваційної компоненти територіального промислового комплексу, так і локальні ринки.

До складу користувачів інформації моніторингу ризикового фінансування входять органи державної і місцевої влади, ділові кола, представники підприємств, представники ризикового капіталу, наукові та освітні установи, засоби масової інформації, громадські організації та громадськість регіону.

Взаємозв'язки між суб'єктами моніторингу можна представити у вигляді схеми (рис. 2).

Центр моніторингу ризикового фінансування промислових підприємств повинен отримати від науково-методичного центру базовий набір методичних інструментів для організації моніторингу: список індикаторів, предпроектні дослідження (анкети, формулювання питань, оціночні шкали та ін.), завдання на дослідження та ресурсне забезпечення моніторингу (блок 1).

При цьому використанні територіальним центром моніторингу базового набору методичних інструментів є обов'язковим для забезпечення порівнянності результатів моніторингу у всіх регіонах України.

Базовий набір методичних інструментів може бути розширений за рахунок включення до програми моніторингу додаткових завдань, які може внести Наглядова рада моніторингу в структурі ради інноваційно-активних підприємств та ризикових інвесторів (РІАП). Наглядова рада є консультативним органом державно-громадської координації моніторингу. До складу Наглядової ради входять представники основних суб'єктів управління розвитком промисловості, науки та інновацій в регіоні, у т. ч. управління з промислової політики (облдержадміністрації); фінансових установ (обласних, міських); управління з науки (облдержадміністрації); ради ректорів ВНЗ регіону; представники ризикових фондів; регіональні ЗМІ; представник базової навчальної чи наукової організації (на базі якої створено центр).

Крім того, до складу Наглядової ради можуть бути включені керівники провідних промислових підприємств, що входять до партнерської мережі територіального центру. Загальна чисельність ради — 7—11 осіб.

До компетенції Наглядової ради належать такі питання:

- визначення пріоритетних напрямів діяльності центру;
- пропозиції щодо проведення перед планових робіт;
- пропозиції щодо залучення до територіального моніторингу профільних наукових і консалтингових організацій, окремих експертів та консультантів;
- затвердження річних програм діяльності центру;
- розгляд основних результатів моніторингових робіт, у тому числі, виконаних за завданням Міністерства економічного розвитку і торгівлі та Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України;
- проведення організаційних заходів та інформаційної підтримки у проведенні моніторингу;
- проведення рекламних компаній, виставок та конференцій.

Центр моніторингу ризикового фінансування промислових підприємств на основі базового набору методичних інструментів, отриманого від методичного центру та рекомендації територіальної Наглядової ради, розробляє програму та інструментарій досліджень (етапів моніторингу) (3). Цей блок робіт включає: проведення перед планових досліджень; уточнення завдань, узагальнення досвіду; аналіз науково-технологічного заділу; узгодження інтересів учасників та ін.

Центр моніторингу ризикового фінансування промислових підприємств ставить коло завдань на дослідження перед безпосереднім виконавцем (4) або (8).

Блок (5) визначає виконавця збору інформації, який, використовуючи інструментарій, отриманий від територіального центру моніторингу, виконує поточний етап робіт.

Якщо поточний етап дослідження вимагає організаційної підтримки з боку Наглядової ради моніторингу, центр моніторингу ризикового фінансування промислових підприємств повинен організувати для безпосереднього виконавця отримання від Наглядової ради необхідних документів (листів, вказівок тощо) або іншого сприяння (6).

Отримані за результатами поточного етапу дослідження інформаційні матеріали безпосередній виконавець передає в центр моніторингу для аналізу (7).

Якщо поточний етап дослідження передбачає соціологічне або економічне дослідження, конкретний виконавець повинен отримати від регіонального центру моніторингу ризикового фінансування промислових підприємств відповідний комплект документів, до якого можуть входити, наприклад: робоча програма дослідження, завдання, інструментарій дослідження, інші необхідні робочі та рекламні матеріали (8). При цьому носіями інформації можуть бути інноваційно-активні підприємства науково-дослідні та впровадзувальні організації (9).

Інформація поточного етапу дослідження далі передається останнім у аналітичний підрозділ центру моніторингу ризикового фінансування промислових підприємств (10). Аналітичний підрозділ регіонального центру моніторингу ризикового фінансування промислових підприємств (11) здійснює: попередній аналіз зібраної та обробленої інформації необхідно своєчасно передавати замовнику; систематизацію та кодування даних; формування баз даних; обробку даних і підготовку аналітичних матеріалів для замовника.

Оброблену інформацію з аналітичними матеріалами територіальний центр моніторингу передає в обумовлені терміни основному замовнику (методичному центру) (12), а також, за погодженням з ними членам територіальної Наглядової ради. Далі територіальний центр моніторингу ризикового фінансування промислових підприємств здійснює підготовку аналітичних матеріалів.

Таким чином, у сфері уваги моніторингу знаходяться економічні стратегії різних факторів, що діють на регіональному ринку ризикового фінансування промисловості в якості їх виробників або споживачів, а також взаємозв'язок даного ринку з потребами економіки.

Пропонована модель центру охоплює всі основні економічні аспекти ризикового фінансування промислових підприємств — обсяг, зміст і якість фінансових послуг, ресурсне забезпечення (кадрове, матеріальне, фінансове), рівень інноваційної активності промислових підприємств і т. п.

Забезпечення функціонування системи регіонального моніторингу ризикового інноваційного інвестування підприємств пропонується поетапно.

Перший етап, який не вимагає великих фінансових витрат, повинен включати такі заходи:

- розробка та затвердження організаційно-розпорядчої документації щодо функціонування інфраструктури регіональної системи моніторингу;
- проведення інвентаризації усіх суб'єктів та об'єктів моніторингу та що підлягають моніторингу;
- створення єдиних комп'ютерних мереж збору, обміну, обробки, зберігання даних;
- ініціювання створення регіонального інформаційно-аналітичного центру моніторингу;
- розробка стандартів подання інформації та переліку показників, які складатимуть банки даних;

— впровадження технології на основі геоінформаційних систем збору, обробки, аналізу та подання результатів моніторингу для ухвалення управлінських рішень.

Другий етап має бути наповнений такими заходами:

- створення єдиного регіонального банку даних, що включено до системи моніторингу;
- створення мережі моніторингових спостережень за відповідними об'єктами та суб'єктами спостережень, їх поведінкою та складом;
- впровадження системи аналізу та прогнозу на основі числового моделювання;
- впровадження уніфікованої сучасної інформаційної системи підтримки ухвалення управлінських, організаційних, елементарних рішень.

Таким чином, модернізація та створення відповідного сучасності інституційного механізму забезпечення моніторингу ризикового фінансування промислових підприємств, сприятиме розвитку ринкоутворюючих процесів і запобіганню серйозним проблемам, характерним для трансформаційних процесів. Цей механізм можна розглядати як засіб реалізації вираженої економічної політики при формуванні ринкових засад господарювання.

ВИСНОВКИ

Формування моніторингово забезпечення ризикового фінансування промислових підприємств призводить до якісно нового рівня інноваційно-інвестиційної діяльності, дозволяє налагодити підходи до страхування цієї діяльності, впроваджувати форми підтримки (виставки, презентації, конференції та ін.).

Запропонований сценарій інноваційно-інвестиційного розвитку на основі ризикового капіталу всіх форм дозволяє, з нашої точки зору, стимулювати інноваційну активність промислових підприємств території і сформувати ефективно діючі територіальні інноваційні кластери, які можуть стати основою підвищення конкурентоспроможності національної економіки та подолання науково-технологічного відставання України та завоювання нею істотної частки світового ринку високіх технологій.

Література:

1. Буднікевич І.М. Становлення регіонального ринку інновацій в Україні / І.М. Буднікевич, І.М. Школа. — Чернівці: Зелена Буковина, 2002. — 201 с.
2. Гальчинський А.С. Інноваційна стратегія українських реформ / А.С. Гальчинський, В.М. Геєць, А.К. Кінах, В.П. Семиноженко. — К.: Знання України, 2002. — 336 с.
3. Інформаційно-аналітичні матеріали МОН до парламентських слухань на тему: "Стратегія інноваційного розвитку України на 2010—2020 роки в умовах глобалізаційних викликів": збірник / Стріха М. В., Шовкалюк В.С., Боровіч Т.В. та ін.; Укр. ін-т промислової власності. — Київ, 2009. — 39 с.
4. Кузьмін О.Є. Теоретичні та прикладні засади менеджменту / О.Є. Кузьмін, О.Г. Мельник. — Львів: Національний університет "Львівська політехніка", 2002. — 228 с.
5. Лапко О. Інноваційна діяльність в системі державного регулювання: монографія / О. Лапко. — К.: Ін-т економ. Прогнозування НАН України, 1999. — 254 с.
6. Про затвердження Порядку проведення моніторингу та здійснення контролю за реалізацією проектів технологічних парків: постанова Кабінету Міністрів України від 21 березня 2007 р. № 517 // Офіційний вісник України. — 2007. — № 22. — С. 49.
7. Про затвердження порядку формування і використання активів Державної інноваційної фінансово-кредитної установи: постанова Кабінету Міністрів України від 17 червня 2009 р. № 685 // Офіційний вісник України. — 2010. — № 96. — С. 84.

8. Про здійснення моніторингу виконання інноваційних та інвестиційних проектів, які впроваджуються із залученням державних коштів: наказ Державного агентства України з інвестицій та інновацій від 21 січня 2008 р. № 4 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.difku.gov.ua/?q=node/94>

9. Про інноваційну діяльність: закон України від 04 липня 2002 № 40-IV // Відомості Верховної Ради. — 2003. — № 13. — Ст. 93.

10. Про наукові парки: закон України від 25 червня 2009 року № 1563-17 // Відомості Верховної Ради України. — 2009. — № 51. — С. 1859.

References:

1. Budnikevych, I.M. Shkola, I.M. The formation of the regional market innovations in Ukraine [Stanovlennya regional'noho rynku innovatsiy v Ukrayini]. Chernivtsi, Zelena Bukovyna, 2002, 201 p.
2. Halchynskyy, A.P. Heyets', V.M. Kinakh, A.K. Semynozhenko, V.P. The innovative strategy of Ukrainian reforms [Innovatsiyina stratehiya ukrayins'kykh reform]. Kyiv, Znannya Ukrayiny, 2002, 336 p.
3. Strikha, M. V. Shovkalyuk, V. P. Borovich, T. V. Informational materials MON to parliamentary hearings on "The strategy of innovative development of Ukraine in 2010—2020 in the Global Challenges": collection [Informatsiyno-analitychni materialy MON do parlament's'kykh slukhan' na temu: "Stratehiya innovatsiynoho rozvytku Ukrayiny na 2010—2020 roky v umovakh hlobalizatsiynykh vyklykiv": zbirnyk], Kyiv, 2009, 39 p.
4. Kuzmin, O.Ye. Mel'nyk, O.H. Theoretical and applied principles of management [Teoretychni ta prykladni zasady menedzhmentu]. L'viv: Natsional'nyy universytet "L'viv's'ka politekhnika", 2002, 228 p.
5. On approval of the Commission on the organization of technological parks and innovation structures of other types [Pro zatverdzhennya Polozhennya pro Komisiyu z orhanizatsiyi diyal'nosti tekhnolohichnykh parkiv ta innovatsiynykh struktur inshykh typiv: postanova Kabinetu Ministriv Ukrayiny vid 6 serpnia 2003 r. № 1219]. Ofitsiyyny visnyk Ukrayiny, 2006, №. 48, p. 71.
6. Approving the monitoring and control of projects of technological parks: the Cabinet of Ministers of Ukraine dated March 21, 2007 № 517 [Pro zatverdzhennya Poryadku provedennya monitorynhu ta zdiysnennya kontrolyu za realizatsiyeyu projektiv tekhnolohichnykh parkiv: postanova Kabinetu Ministriv Ukrayiny vid 21 bereznya 2007 r. № 517]. Ofitsiyyny visnyk Ukrayiny, 2007, №. 22, p. 49.
7. On approval of the formation and use of assets of the State of innovative financial and credit institutions [Prozatverdzhennya poryadku formuvannya i vykorystannya aktyviv Derzhavnoyi innovatsiynoyi finansovokredytnoyi ustanovy: postanova Kabinetu Ministriv Ukrayiny vid 17 chervnya 2009 r. № 685]. Ofitsiyyny visnyk Ukrayiny, 2010, № 96, p. 84.
8. On monitoring the implementation of innovative and investment projects that are implemented with public funds: Order of the State Agency of Ukraine for Investments and Innovations dated January 21, 2008 number 4 [Prozdiysnennya monitorynhu vykonannya innovatsiynykh ta investytsiynykh projektiv, yaki vprovadzhuuyut'sya iz zaluchennyam derzhavnykh koshtiv: nakaz Derzhavnoho ahentstva Ukrayiny z investytsiy ta innovatsiy vid 21 sichnya 2008], aviavle at: <http://www.difku.gov.ua/?q=node/94>
9. On innovation [Pro innovatsiynu diyal'nist': zakon Ukrayiny vid 04 lypnya 2002 № 40-IV]. Vidomosti Verkhovnoyi Rady, 2003, № 13, pp. 93.
10. On science parks [Pro naukovy parky: zakon Ukrayiny vid 25 chervnya 2009 roku № 1563-17]. Vidomosti Verkhovnoyi Rady Ukrayiny, 2009, № 51, p. 1859.

Стаття надійшла до редакції 21.01.2014 р.